

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

הדגל השחור המתנוסס מעל הדגלים האדומים של הרמטכ"ל

מאת אל"מ (מיל') גור ליש

מבט מבס"א, מס' 2,387, 3 ביוני 2026

תקציר: מאז השבעה באוקטובר 2023 מתקיים בישראל תהליך מתמשך של הדחקת המחיר שהמלחמה גובה מהכלכלה ומהחברה. במקום לעצור ולשאול כיצד ממירים הישגים צבאיים למציאות אסטרטגית יציבה, ישראל נגררת לניהול מלחמה ממושכת, כמעט אינרציאלית, וזונחת את העיקרון הבסיסי שלפיו ביטחון לאומי נועד לשרת את החיים ואת שגשוג המדינה, ולא לכלות את משאביה. המאמר מנתח את השבר הקונספטואלי שהוליד את תפיסת "הניצחון המוחלט", בוחן את השינוי המהותי במושג ה"ביטחון" לאורך העשורים, ומשתמש בזירה הלבנונית כמקרה בוחן, דרכה הוא מציע חלופה אסטרטגית שפויה, המחזירה את צה"ל לממדיו הראויים ומבטיחה את חוסנה של החברה הישראלית.

בדיון קבינט שנערך ב-25.3.2026 צוטט הרמטכ"ל כאומר: "המילואים לא יחזיקו מעמד – אני מרים עשרה דגלים אדומים". מדובר באמירה חריגה בעוצמתה, המעידה על עומק המצוקה במערכת. באמירה זומצביע הרמטכ"ל על פער ממשי בין היקף המשימות המתרחב לבין המשאב האנושי העומד לרשות הצבא, ודורש תוספת כוח אדם משמעותית - הארכת השירות הסדיר והעמקה דרמטית של נטל המילואים.

ואכן, אין להתעלם מהמציאות המבצעית: צה"ל פועל תחת עומס חסר תקדים, ריבוי זירות ואיומים, ושחיקה מצטברת של מערך המילואים. אולם מעל אותם "דגלים אדומים", המבקשים להתריע על מחסור במשאבים, מתנוסס דגל שחור - דגל אסטרטגי. הוא אינו עוסק בשאלה כמה חיילים יש, אלא בשאלה כיצד מופעל הכוח: האם הבעיה היא מחסור בלוחמים, או שמא מדובר בצבא המנהל מלחמה ללא מסגרת זמן ומשאבים, ללא יעדים מוגדרים וללא הכרה במגבלות הכוח?

הצהרות הרמטכ"ל מציירות מציאות שבה המשאב האנושי הוא צוואר הבקבוק המרכזי בדרך להשגת ביטחון. אולם בכך הוא ממקד את הדיון באמצעי, ולא בתכלית. השאלה היא בסיסית יותר: מה ניתן להשיג באמצעות הכוח הקיים, ובאיזה פרק זמן. במקום להתייצב מול הדרג המדיני ולומר ביושר מקצועי: "אינני יכול להפעיל את הצבא ללא תוכנית אסטרטגית ברורה, ללא תכלית בת השגה וללא הגדרת גבולות גזרה למשאבים" - הדרישה המרכזית של הרמטכ"ל היא להרחיב את המשאב האנושי.

ניתן לטעון כי עמדה זו נובעת מאילוצים אמיתיים: לחץ ציבורי כבד לאחר כשל חמור, צורך לשקם הרתעה, ואי-ודאות מבצעית בזירות מרובות. אך דווקא משום כך, תפקידו של הדרג הצבאי הבכיר הוא לשמש כגורם מקצועי וענייני. כאשר הפתרון המרכזי המוצע הוא הרחבת המשאבים - ולא התאמת היעדים ליכולת - עולה החשש כי הבעיה אינה מנוהלת, אלא נדחית.

כך נוצר מצב שבו נדמה כי מדינת ישראל מחזיקה במאגר בלתי נדלה של לוחמים, וכי ניתן להמשיך ולהעמיס על ה"אזרחים במדים" ללא גבול. בפועל, מדובר במשאב מוגבל ושחוק, שנמתח עד קצה גבול יכולתו במהלך תקופה ממושכת של לחימה. בהקשר זה, גם היעדים שהוצבו בזירה הלבנונית - "הסרת האיום מלבנון" ו"פירוק חיזבאללה מנשקו" - ממחישים את הפער בין שאיפה אסטרטגית לבין היתכנות מבצעית במסגרת המשאבים הקיימים.

השבעה באוקטובר: משבר "מצב הצבירה" והמעבר לוואקום אסטרטגי

כדי להבין את השבר הנוכחי, יש לחזור לכשל האופרטיבי של בוקר השבעה באוקטובר. שורש הכישלון לא היה רק מודיעיני, אלא טמון באופן שבו נערך הכוח: אוגדת עזה לא הייתה ערוכה לתרחיש של פלישה רחבת היקף.

כוחות צה"ל נפרסו ב"מצב צבירה" של ביטחון שוטף ומנהלה, ולא של הגנה. המוצבים נבנו כבסיסים מנהלתיים הממוגנים לספיגת אש תלולת-מסלול, ולא כעמדות לחימה המסוגלות לתמוך זו בזו. הגדר הטכנולוגית סיפקה מענה טוב יחסית להסתננות נקודתית, אך יצרה גם אשליית ביטחון. בפועל, נזנחו עקרונות יסוד של הגנה: לא נבנה מכשול מעב משמעותי, לא הוכן עומק הגנתי, ולא הוגדרו עתודות ניידות בהיקף מספק.

ההלם של אותו בוקר שבר לא רק את ההגנה הפיזית, אלא גם את האמון ביכולת ההרתעה וההרתעה. חומרת האירועים דחפה את צה"ל, הדרג המדיני, וחלקים בציבור למצב קיצון הפוך: מעבר מהסתמכות יתר על טכנולוגיה ואש מרחוק, לניהול מלחמה בעצימות גבוהה ללא "מנגנון סיום" מוגדר. אם בעבר תפיסת הביטחון קבעה כי ישראל חייבת לחתור למלחמות קצרות כדי לא למוטט את הכלכלה והחברה, הרי שהמלחמה הנוכחית מנוהלת ללא ממד של זמן ומשאבים עד ה"ניצחון המוחלט" - לא כהכרח מחושב, אלא כתוצאה של היעדר הגדרה ברורה של יעד וסיום.

המיתוס של "זמן ומשאבים בלתי מוגבלים"

מלחמת "חרבות ברזל" מנוהלת - בטעות יסודית - כאילו הזמן והמשאבים אינם מהווים אילוץ. הדרג המדיני הציב יעדים רחבים ועמומים, כגון "ניצחון מוחלט" ופירוק מלא של יכולות האויב, מבלי להגדיר כיצד יימדדו, באיזה פרק זמן, ובאילו משאבים.

צה"ל, מצדו, אימץ את המושג "דינמי מתפתח". לכאורה מדובר ביכולת הסתגלות מבצעית, שהיא אכן רכיב חיוני בלחימה. אולם בפועל, ובהיעדר מסגרת ברורה, המושג מתפקד לעיתים כתחליף לתכנון: הוא מאפשר דחייה מתמשכת של הכרעה בין חלופות, והימנעות מהגדרה של נקודת סיום.

כאשר הרמטכ"ל מניף דגל אדום על מחסור בכוח אדם, הוא למעשה מבקש להזין את המערכת הזו בעוד משאב אנושי - מבלי להגדיר לאן היא מכוונת. הבעיה אינה בהכרח היעדר לוחמים, אלא היעדר אסטרטגיה המגדירה מה ניתן להשיג באמצעות הכוח הקיים ובאיזה פרק זמן.

מדינה כמו ישראל, הפועלת בתנאים של חוסר סימטריה חריף במשאבים ובשטח, מצויה ממילא במצב של "גירעון ביטחוני". תפקידו של הדרג הצבאי הבכיר אינו לבטל את המגבלות, אלא לנהל את הסיכונים בתוכן. דרישה להסרת המגבלות - באמצעות הרחבה בלתי מוגבלת של כוח האדם - משמעותה העברת הנטל אל החברה והכלכלה, מבלי להבטיח תוצאה אסטרטגית ברורה.

מתיחת יתר (Overstretch) והדימום הרב-תחומי

ניהול המערכה במתכונתה הנוכחית מוביל את ישראל למצב מסוכן של "מתיחת יתר" (Overstretch) - מצב שבו אי-הכרה במגבלות הכוח מובילה לשחיקה מצטברת ואף לסיכון של קריסה פנימית, כפי שהתריע הרמטכ"ל.

הסימנים לכך כבר ניכרים: ישראל סובלת מ"דימום רב-תחומי" - בדם הלוחמים, בשחיקה מואצת של אמצעים צבאיים, בפגיעה מתמשכת בפעילות הכלכלית, ובשיתוק של אזורים שלמים, ובראשם יישובי הצפון. חלק מהמחיר הכלכלי טרם בא לידי ביטוי מלא, אך צפוי להתגלות לאורך שנים.

משמעותו של "צבא העם" היא שהחיילים הם גם אלו שמקיימים את המשק. כאשר הרמטכ"ל דורש הארכת שירות והרחבת המילואים, אין מדובר רק בהחלטה צבאית - אלא במהלך בעל השלכות ישירות על מנועי הצמיחה ועל החוסן החברתי.

אי-אפשר להתייחס ל"אזרחים במדים" כאל משאב טכני הניתן להרחבה לפי צורך מבצעי רגעי. מדובר באנשים שמנהלים עסקים, עובדים, לומדים ומקיימים משפחות. משק לא יכול לפעול ב"צו 8 פתוח".

חוסר האחריות שבהפעלת כוח ללא גבולות ברורים, הוא בסיכומו של דבר, הדגל השחור המתנוסס מעל הפיקוד העליון. ביטחון אינו יכול להיות המטרה היחידה של המדינה, הוא האמצעי המאפשר את קיומה. המשך הדרך הנוכחית עלול להוביל לכישלון - לאו דווקא בשל עוצמת האויב, אלא בשל חוסר היכולת לנהל את המערכה במסגרת ריאלית של ביטחון לאומי.

אבולוציה של מושג ה"ביטחון"

השבעה באוקטובר הגיע בשיאו של תהליך היסטורי עמוק שבו השתנה מושג הביטחון בישראל. עם הקמת המדינה, הכוח הצבאי נבנה כאמצעי לאפשר את עצם קיומה. המחיר של הפעלתו היה מובנה בתוך משאביה המצומצמים של המדינה, והייתה הבנה ברורה: השימוש בכוח הוא לעיתים הכרחי, אך חייב להיות מאוזן מול מגבלות המשק והחברה.

לאורך השנים, ובמידה רבה על רקע דעיכת האיום הקיומי הישיר, השתנתה המשוואה. מניעת המחיר - ובעיקר המחיר בחיי חיילים - הפכה בהדרגה למרכיב מרכזי בתפיסת הביטחון. לעיתים עד כדי הימנעות מהפעלת כוח גם כאשר היה בכך צורך (כדוגמת אוהל חיזבאללה בגבול לבנון). כיום אנו עדים לתנועת מטוטלת חדה בכיוון ההפוך: מצב שבו שאלת "מחיר המלחמה" כמעט ואינה נלקחת בחשבון, והמרדף אחר הישגים טקטיים גובר על שיקול אסטרטגי רחב.

שלב א': הביטחון ככלי לבניית אומה (1948-1973)

בראשית ימיה של המדינה, עוצבה תפיסת הביטחון כמענה לבעיה קיומית בסיסית: כיצד מדינה קטנה ודלת משאבים שורדת במרחב עוין מבלי לקרוס תחת נטל הביטחון. הפתרון, כפי שהתווה דוד בן-גוריון, נשען על שילוב בין צבא סדיר קטן לבין מערך מילואים רחב ויעיל, שנועד להכריע את האויב במלחמות קצרות ועצימות.

תפיסה זו נשענה על הבנה עמוקה של מגבלות הכוח. היא לא הניחה שניתן לכפות בכוח פתרון כולל לסכסוך האזורי. המטרה לא הייתה "ניצחון מוחלט" במובן של העלמת האויב, אלא יצירת תנאים שיאפשרו קיום וצמיחה לאורך זמן. "לנו לא יכול להיות קרב אחרון" לא הייתה סיסמה - אלא עקרון פעולה.

בהתאם לכך, שאלת המחיר עמדה במרכז. גיוס מילואים נתפס כנטל כבד על המשק, ולכן כל יום לחימה נחשב כהפסד שיש לצמצם. הביטחון נתפס כאמצעי המאפשר שגרה, לא כערך העומד בפני עצמו. ישראל הפעילה כוח בעוצמה כאשר נדרש, ושילמה מחירים כבדים, אך מתוך הבנת ההכרח ומתוך הכרה ברורה במגבלות.

שלב ב': הגנת העורף ושמירה על חיי החיילים

עם השנים, ובעיקר לאחר חתימת הסכם השלום עם מצרים, והיעלמות ה"איום הקיומי" על ישראל, וככל שהאויב עבר לאסטרטגיות של גרילה וטרור, השתנתה ההבנה של מושג הביטחון. מלחמת לבנון הראשונה, ואי-הצלחה האסטרטגית שלה להפסיק את האיום מלבנון חידדה בקרב הציבור את חוסר התועלת של המהלך הצבאי, ואת המחיר שה"בוץ הזה" גובה. מול מציאות שבה לא ניתן לשנות מהיסוד בכוח את המצב האסטרטגי – נשאלת השאלה מה הטעם לשלם במחיר חיי החיילים. ישראל החלה לקדש את רעיון "ההגנה על העורף" ומניעת פגיעה באזרחים באמצעות טכנולוגיה. אך המגמה לא נעצרה שם, היא חלחלה גם אל הדרג הצבאי בדמות רגישות עצומה לחיי לוחמים, שהובילה לשינוי פרדוקסלי: צה"ל הפך לצבא המנסה להימנע מחיכוך מבצעי.

תופעה זו הגיעה לשיאי אבסורד בתקופה שקדמה למלחמת לבנון השנייה, כשהחיילים הסתתרו במוצבים בעוד האזרחים נעו על קווי הגבול. ההסתמכות על חיל האוויר ואש מנגד הפכה לברירת המחדל, בניסיון להימנע מהמחיר הכואב של תמרון קרקעי. התוצאה הייתה התמשכות בלתי נגמרת של מבצעים, כפי שראינו במבצע צוק איתן – חמישים ימי לחימה שבהם הצבא דשדש ללא "מנגנון סיום" ברור, פשוט משום שלא הייתה נכונות לשלם את מחיר המהלך הקרקעי.

שלב ג': המהפך של השבעה באוקטובר – אשליית המשאב האינסופי

ואז הגיע השבעה באוקטובר וריסק את הקונספציות. הזעזוע העמוק מחדירת האויב לבתי האזרחים גרם לתנועת המטוטלת לקצה השני: זניחה מוחלטת של המושג "מחירי המלחמה" לטובת המרדף אחר "הניצחון המוחלט".

הגדרת יעדים בלתי מעשיים, ודרג מדיני שלא הגדיר מסגרות זמן וכוח נתנו "פטור" לצה"ל מההכרח לעשות תכנון אסטרטגי למלחמה. נראה כי למפקדי צה"ל היה קשה לאמץ את עמדת 'המבוגר האחראי' ולהצטייר כמי שמפריעים לתרועת הניצחון הכללית, בפרט לאור הכשל הנורא של פתיחת המערכה.

במציאות החדשה הזו, שאלת המחיר נדחתה הצידה ומסומנת כחולשה. המלחמה מנוהלת כאילו הזמן, החימושים ואורך הנשימה הכלכלי הם משאבים בלתי מוגבלים – הנחה שאינה עומדת במבחן המציאות של מדינה הנשענת על צבא מילואים. כך עברה ישראל מקיצוניות אחת של שמירה על חיי החיילים עד כדי סיכון אזרחים, לקיצוניות ההפוכה שבה כבר אין צורך לשקול שיקולים של עלות תועלת ביטחוניים.

הסכנה המוחשית ביותר מתבטאת בגישה כלפי זירת הצפון: צה"ל מתכנן מלחמה ארוכה ואחזקת שטחים בלבנון, מבלי לבחון ברצינות את ההיתכנות הכלכלית והחברתית להחזיק מעמד לאורך שנים. ההיסטוריה הישראלית כבר הוכיחה שאחזקת רצועת הביטחון בלבנון גבתה מחיר דמים מתמשך מבלי לחסל את האיום, והכניסה ללחימה כיום ללא "מנגנון סיום" היא מתכון בטוח לשקיעה בבוץ פעם נוספת.

הביטחון הרב־ממדי ופרדוקס "האזרח במדים"

הטעות היסודית בגישה הנוכחית היא צמצום מושג הביטחון להישג טקטי בשדה הקרב. בפועל, ביטחון לאומי הוא רב־ממדי: הוא כולל את תנאי החיים של האזרחים, את חוסנה של הכלכלה, ואת יכולתה של החברה לקיים שגרה מתפקדת וצומחת. מלחמה ממושכת שואבת את משאבי האומה בכל הממדים הללו בוזמנית. היא אינה רק מאמץ צבאי - אלא תהליך השוחק את יסודות הכוח הלאומי.

בהקשר זה מתחדד פרדוקס "האזרח במדים". צה"ל אינו גוף חיצוני לחברה הישראלית - הוא החברה עצמה. אין היגיון אסטרטגי בהגנה על אזרחים בעורף באמצעות שחיקה מתמשכת של אותם אזרחים עצמם כאשר הם לובשים מדים, במיוחד כאשר המלחמה אינה מוגדרת בזמן ובמטרות.

מדינה קטנה הנשענת על מערך מילואים רחב אינה יכולה להרשות לעצמה מלחמה ארוכה כמצב קבע. רדיפה אחר ניצחון מוחלט, שאינו בהכרח ברה"שגה, תוך התעלמות ממגבלות המשק והחברה, עלולה להוביל למצב של מתיחת יתר שתכריע את המדינה מבפנים.

הפתרון אינו בהעמקת השחיקה, אלא בהכרה במגבלות ובבניית מנגנוני ביטחון המאפשרים חזרה לשגרה. במובן זה, השגרה אינה סימן לחולשה - אלא יעד אסטרטגי מרכזי.

מקרה בוחן לבנון – בין "רצועת ביטחון" מדממת ל"רצועת הגנה" מעשית

הדיון התיאורטי על גבולות הכוח ומחיר המלחמה מקבל ביטוי מוחשי וכואב בזירה הצפונית. האופן שבו צה"ל והדרג המדיני מנהלים את המערכה בלבנון משמש מקרה בוחן מובהק לשבר הקונספטואלי שתואר לעיל: ניסיון לרדוף אחר יעדים צבאיים מקסימליסטיים, ללא התאמה מספקת למגבלות המשאב האנושי, הכלכלי והמדיני.

האשליה של "רצועת הביטחון" החדשה

כיום מופעל צה"ל מול יעד שסיכויי מימושו מוגבלים: הכרעה מוחלטת ופירוק של ארגון חיזבאללה, תוך ניסיון לכבוש ולהחזיק "רצועת ביטחון" רחבה בדרום לבנון. גישה זו מתעלמת במידה רבה מלקחי העבר ומהניסיון המצטבר של ישראל עד לנסיגה בשנת 2000.

מבחינה אסטרטגית, המהלך לוקה במספר סתירות יסוד. ראשית, החזקת שטח עוין ורחב לאורך זמן מחייבת היקף כוחות גדול ומתמשך - כזה שעלול לייצר "מתיחת יתר" ולשחוק את מערך המילואים ואת המשק. ניסיון העבר מלמד כי גם כאשר פעלה ישראל לצד צד"ל, לא ניתן היה למנוע פעילות עוינת מתמשכת בתוך רצועת הביטחון.

שנית, עצם השליטה בשטח לא תיתן מענה מספק לאיומים המרכזיים על יישובי הצפון. חיזבאללה מסוגל להפעיל רקטות, טילי נ"ט ורחפנים מטווחים שמעבר לרצועה, ואף לנצל את השטח עצמו לפעילות בחסות אוכלוסייה אזרחית.

שלישית, שהייה ממושכת בשטח לבנוני רחב - הכולל אוכלוסייה אזרחית משמעותית - עלולה להכביד על חופש הפעולה המדיני של ישראל, לצמצם לגיטימציה בינלאומית, ולהקשות על קידום הסדרים עתידיים. במצב כזה, הכוח הצבאי עלול להפוך לכלי שמנציח את הבעיה במקום לפתור אותה.

במובן זה, הדרישה להרחבת כוח האדם אינה פותרת את הכשל, אלא עלולה להעמיק אותו: היא מספקת את "הדלק האנושי" לתחזוקת מערכה מתמשכת, מבלי לשנות את ההיגיון האסטרטגי שבבסיסה.

החלופה: "רצועת הגנה" טקטית במקום "רצועת ביטחון" אסטרטגית

החלופה המוצעת נשענת על עיקרון שונה: התאמת המאמץ הצבאי למגבלות הכוח ולמטרות ריאליות. במקום חתירה לשליטה טריטוריאלית רחבה, מוצעת יצירת "רצועת הגנה" צרה - ברוב של כ-1 עד 3 קילומטרים.

רצועה זו תתבסס על שילוב בין מכשול פיזי מגוון - תעלות, גדרות, מיקוש וחישוב - לבין מערכות טכנולוגיות של ניטור ושליטה באש. השליטה תתבצע בעיקר מהצד הישראלי של הגבול, ללא צורך בנוכחות קבועה של כוחות בשטח לבנון.

למי שנראה כי יש בכך סטייה מהרוח ההתקפית של צה"ל, חשוב להבהיר: המכשול אינו מחליף את ההתקפה, אלא מאפשר אותה. הוא יוצר תנאים שבהם צה"ל שומר על חופש הבחירה - מתי, היכן וכיצד לפעול - במקום להיגרר ללחימה מתמשכת בתנאים שאינם נוחים לו.

אין יתרון צבאי מהותי בהחזקת מוצבים סטטיים בתוך שטח עוין, כאשר אלו אינם נותנים מענה לאיום המרכזי, אך כן הופכים למטרות חשופות. לעומת זאת, הגנה מבוססת

מכשול מאפשרת לצמצם חשיפה, להקטין שחיקה, ולשמר את היכולת למהלכים התקפיים ממוקדים בעת הצורך.

לקחי עזה: ממכשול נגד "הסתננות" למכשול נגד "פלישה"

הכשל של השבעה באוקטובר מדגיש את הצורך בשינוי תפיסתי גם בעיצוב המכשול. בעזה, המכשול תוכנן בעיקר כנגד הסתננות של יחידים או חוליות קטנות. הוא לא נועד להתמודד עם תרחיש של פלישה רחבת היקף.

בלבנון, התפיסה חייבת להיות שונה. רצועת ההגנה צריכה להתבסס על מכשול פיזי משמעותי - כזה שלוקח זמן רב לפרוץ אותו. זמן זה הוא המשאב הקריטי ביותר: הוא מאפשר גילוי מוקדם, הפעלת אש מדויקת, והפעלת עתודות לפני שהאיום מגיע ליישובים.

במובן זה, תפקיד המכשול אינו למנוע לחלוטין חדירה - אלא לעכב אותה באופן שיאפשר שליטה במרחב הלחימה. בניית מכשול שנועד "לקנות זמן" היא תנאי בסיסי למעבר מהפתעה אסטרטגית לבלימה אפקטיבית.

האם רצועת ההגנה מספקת מענה לאיום האש?

הביקורת המרכזית על מודל זה היא שרצועה צרה אינה מונעת ירי רקטות, טילי נ"ט או רחפנים. ביקורת זו נכונה מבחינה טכנית, אך מחמיצה את העיקר ברמה האסטרטגית. גם רצועת ביטחון עמוקה - ואפילו כזו המגיעה עד נהר הליטני - אינה מבטיחה מניעת ירי. להיפך: שליטה בשטח רחב הכולל אוכלוסייה אזרחית עלולה להקל על הסתרת אמצעי לחימה ועל הפעלתם נגד כוחות צה"ל.

המסקנה היא כי המענה לאיום האש אינו יכול להיות מבוסס על שליטה טריטוריאלית מתמשכת. הוא חייב להתבסס על שילוב של הרתעה, חופש פעולה צבאי והסדרים מדיניים. תפקידו המרכזי של צה"ל בהקשר זה הוא מניעת חדירה רחבת היקף ליישובים - תרחיש אימים בסגנון השבעה באוקטובר - ולא יצירת אשליה של אפס איום.

ניסיון העבר מלמד כי הרתעה יכולה לפעול גם כאשר היכולת הטכנית לירי קיימת. העובדה שישראל אינה שווה בשטח לבנון באופן קבוע עשויה דווקא לחזק את הלגיטימציה הבינלאומית לפעולה צבאית נקודתית ולהקל על קידום הסדרים מדיניים עתידיים.

סיכום: הורדת הדגל השחור

המשבר הנוכחי בצה"ל, המשתקף בדרישות כוח האדם של הרמטכ"ל, אינו מחלה - אלא סימפטום. סימפטום של מערכת שאיבדה את המצפן האסטרטגי שלה. לא ניתן לנהל מערכה ללא מסגרת של זמן ומשאבים, וללא הגדרת יעדים בנייהשגה. התוצאה היא דימום רב-תחומי השוחק בהדרגה את יסודות הכוח של המדינה.

שאלת מחיר המלחמה אינה שאלה שולית, אלא שאלה קיומית: יכולתה של ישראל להמשיך ולהתקיים כחברה מתפקדת ומשגשגת. מדינה קטנה הנשענת על צבא מילואים גדול לא תשרוד מלחמת נצח.

הפתרון אינו גיוס נוסף של כוח אדם למערכה חסרת גבולות, אלא בשינוי פרדיגמה. משמעותו: הגדרת יעדים ריאליים, הכרה במגבלות הכוח, ואימוץ פתרונות פרגמטיים כדוגמת "רצועת ההגנה" בלבנון. מדינה אינה יכולה להתנהל ב"צו 8 פתוח", הגיעה העת לחזור לתכנן את הפעלת הכוח מתוך הבנה מפוכחת של המציאות, ומתוך מחויבות לביטחון שמשרת חיים, בנייה וצמיחה.

אל"מ (מיל") גור ליש שירת כראש מחלקת תכנון המערכה בחיל האוויר וכראש חטיבת תפיסת הביטחון במטה לביטחון לאומי. בעל תואר שני במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה.